

بسم الله الرحمن الرحيم

فرهنگ دانستنیهای قرآن کریم

تألیف و تحقیق

مجید روح پرور

عنوان و نام پدیدآور	: فرهنگ دانستنیهای قرآن کریم
تحقیق و پژوهش	: مجید روح پرور
مشخصات نشر	: مشهد: نسیم آفتاب - انصار ، ۱۳۹۳
مشخصات ظاهری	: ۲۴۰ ص .
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۶۸۹۴-۳۱-۷
وضعیت فهرست نویسی	: فیا
موضوع	: قرآن - دایره المعارف
موضوع	: قرآن - تحقیق
رده بندی کنگره	: BP۶۶۱/۶/د
رده بندی دیویی	: ۲۹۷/۱۳
شماره کتابشناسی ملی	: ۲۵۵۵

فرهنگ دانستنیهای قرآن کریم

تالیف و تحقیق : مجید روح پرور

ناشر : نسیم آفتاب

حروف نگاری و صفحه آرایی: واحد رایانه خاتم

نوبت چاپ : دوم (اول برای ناشر) - ۱۳۹۳

شمارگان : ۱۰۰۰ نسخه

چاپ: معین

شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۶۸۹۴-۳۱-۷

قیمت : ۸۵۰۰ تومان

دفتر و مرکز پخش: مشهد-تلفن و نمابر ۳۲۲۵۷۴۳۰ همراه ۰۹۱۵۱۱۵۵۸۲۱

حق چاپ محفوظ است

بسم الله الرحمن الرحيم

مقدمه ناشر

بنام آنکه هستی نام از او یافت فلک جنبش، زمین آرام از او یافت
خدائی کافریش در سجودش گواهی مطلق آمد بر وجودش
یکی از توفیقات که خداوند مهربان نصیب این مؤسسه نمود و
سیاستهای مدیریت و کارکنان هم همین بوده و است همواره تلاش
جهت تازه‌ترین و کامل‌ترین نسخه هر اثر علمی، دینی و تاریخی بوده
و می‌باشد.

این مؤسسه با توکل به قادر دانا و عنایتهای حضرت ولی عصر
ارواح‌افاده کوشش می‌کند همپای رشد علوم در جامعه در سطوح
مختلف علمی به تحقیقات، چاپ و نشر ادامه دهد. قضاوت و
استقبال اساتید و اهل کتاب از محصولات این مؤسسه مؤید همین
واقعۀ شوق‌انگیز است.

لذا در ادامه این تأییدات صمیمانه وظیفه دینی و ملی ما را بر آن
داشته است تا با نهایت جدیت و امکانات موجود حافظ و همراه با
کاروان قلم، کلمه، فرهنگ، کتاب علم و دانش معاصر باشیم، شوق و
علاقه و امید به تنظیم و تکمیل کمی و کیفی از دستاوردهای این
مؤسسه خود نشانه همین مدعاست و ان شاء الله شما شاهد
کامل‌ترین و تازه‌ترین کتابها از چاپ‌های محققین و پژوهشگران این
مؤسسه خواهید بود البته با عنایت خدای مهربان و راهنمایی‌های
شما خوانندگان محترم و پژوهشگران ارجمند که اگر نباشد همیاری و
همفکری شما این مؤسسه موفق نخواهد بود. والسلام
مؤسسه فرهنگی انتشاراتی خاتم

فهرست مطالب

۳	 مقدمه ناشر
۴	 فهرست مطالب
۹	 مقدمه
۱۲	 ترجمه‌های فارسی قرآن کریم
۱۲	 توسط دانشمندان ایرانی
۱۴	 ترجمه‌های قرآن کریم توسط مترجمین خارجی
۱۴	 زبانهای که گفته‌اند از آنها لغاتی وارد قرآن شده است
۱۴	 چاپ قرآن بوسیله غیرمسلمانان
۱۵	 چاپ قرآن بوسیله مسلمانان
۱۵	 تاریخ بعثت پیامبر
۱۶	 مراحل نزول قرآن
۱۶	 معنی لغوی وحی
۱۷	 اقسام نزول وحی
۱۸	 گردآوری و نگارش قرآن در زمان حیات پیامبر ﷺ
۱۹	 گردآوردن قرآن
۱۹	 اولین گردآورنده قرآن
۲۰	 حفظ قرآن و حافظان
۲۱	 رسم الخط قرآن
۲۱	 علامت‌گذاری حروف قرآن
۲۲	 نقطه‌گذاری حروف قرآن
۲۳	 سوره‌های مکی و مدنی
۲۴	 خصوصیات آیات و سوره‌های مکی
۲۵	 خصوصیات آیات و سوره‌های مدنی
۲۵	 فایده دانستن مکی و مدنی بودن آیات
۲۶	 معنی لغوی قرآن
۲۶	 معنی لغوی آیه
۲۷	 معنی لغوی سوره
۲۸	 نامهای قرآن
۲۹	 اسامی سوره‌های مکی به ترتیب نزول
۳۱	 اسامی سوره‌های مدنی به ترتیب نزول
۳۱	 موضوعات قرآن
۳۲	 سجده‌های قرآن

۳۳	 قراء سبعه
۳۶	 نامها، کتبه‌ها و القاب در قرآن
۴۰	 بعضی اسامی و القاب حضرت محمد ﷺ در قرآن
۴۱	 نام اشخاص در قرآن
۴۵	 اسامی کتابهای آسمانی در قرآن
۴۶	 اسامی بهشت در قرآن
۴۶	 اسامی جهنم (دوزخ) در قرآن
۴۷	 اسامی زنان در قرآن
۴۷	 زنانی که ازدواج با آنان حرام است
۴۸	 نام گیاهان و میوه‌ها در قرآن
۴۹	 اسامی رنگها در قرآن

شناسنامه و فضیلت سوره‌های قرآن کریم

۵۰	 سورة فاتحة الكتاب
۵۲	 سورة بقره
۵۳	 سورة آل عمران
۵۵	 سورة نساء
۵۷	 سورة مائده
۵۸	 سورة اتمام
۶۰	 سورة اعراف
۶۲	 سورة انفال
۶۴	 سورة توبه
۶۶	 سورة يونس
۶۷	 سورة هود
۶۹	 سورة يوسف
۷۱	 سورة زهد
۷۳	 سورة ابراهيم
۷۴	 سورة حجر
۷۶	 سورة نحل
۷۸	 سورة اسراء (بنی اسرائیل)
۸۰	 سورة كهف
۸۲	 سورة مريم
۸۳	 سورة طه
۸۵	 سورة انبياء

۶. فرهنگ و دانستیهای قرآن کریم

۸۷	سورة حج
۸۹	سورة المؤمنون
۹۰	سورة النور
۹۲	سورة فرقان
۹۴	سورة شعراء
۹۶	سورة نمل
۹۷	سورة قصص
۹۹	سورة هكوت
۱۰۱	سورة روم
۱۰۲	سورة لقمان
۱۰۴	سورة سجده
۱۰۵	سورة احزاب
۱۰۶	سورة سباء
۱۰۸	سورة فاطر
۱۱۰	سورة يس
۱۱۲	سورة ضافات
۱۱۴	سورة ص
۱۱۵	سورة زمر
۱۱۷	سورة مؤمن (غافر)
۱۱۹	سورة فصلت (حم السجدة)
۱۲۱	سورة شورى
۱۲۳	سورة زخرف
۱۲۵	سورة دخان
۱۲۶	سورة جاثیه
۱۲۸	سورة احقاف
۱۳۰	سورة محمد
۱۳۲	سورة فتح
۱۳۴	سورة حجرات
۱۳۶	سورة ق
۱۳۷	سورة الذاریات
۱۳۹	سورة طور
۱۴۰	سورة نجم
۱۴۲	سورة قمر

۱۴۳	سورة الرَّحْمَنِ
۱۴۵	سورة الْوَقْعَةِ
۱۴۷	سورة الْحَدِيدِ
۱۴۹	سورة مَجَادِلِه
۱۵۱	سورة الْحَشْرِ
۱۵۳	سورة مُمْتَحِنِه
۱۵۴	سورة الصَّفِّاتِ
۱۵۶	سورة الْجُمُعَةِ
۱۵۸	سورة الشُّافِقَاتِ
۱۵۹	سورة النَّعَمِ
۱۶۱	سورة الطَّلَاقِ
۱۶۳	سورة التَّحْرِيمِ
۱۶۴	سورة الْمُلْكِ
۱۶۶	سورة الْقَلَمِ
۱۶۷	سورة الْحَاقَّةِ
۱۶۹	سورة الْمَعَارِجِ
۱۷۱	سورة نوح
۱۷۲	سورة الْجِنِّ
۱۷۴	سورة الْمَزَمِّلِ
۱۷۶	سورة الْمَدَّثَرِ
۱۷۷	سورة الْفِيضَةِ
۱۷۹	سورة الْاِنشَانِ (الدھر)
۱۸۰	سورة الْمُرْسَلَاتِ
۱۸۲	سورة النَّبَاِ
۱۸۳	سورة النَّازِعَاتِ
۱۸۵	سورة عَبَسَ
۱۸۷	سورة التَّكْوِيْنِ
۱۸۸	سورة الْاِنْفِطَارِ
۱۹۰	سورة الْمُطَفِّفِيْنَ
۱۹۱	سورة الْاِنْشِقَاقِ
۱۹۳	سورة الْبُرُوجِ
۱۹۴	سورة الطَّارِقِ
۱۹۶	سورة الْاَعْلٰی

۱۹۷	سورة الغاشية
۱۹۹	سورة الفجر
۲۰۰	سورة البلد
۲۰۲	سورة الشمس
۲۰۴	سورة الليل
۲۰۵	سورة الضحی
۲۰۷	سورة الانشراح
۲۰۸	سورة التین
۲۱۰	سورة العلق
۲۱۱	سورة القدر
۲۱۳	سورة البیئة
۲۱۴	سورة الزلزال
۲۱۶	سورة العادیات
۲۱۸	سورة القارعة
۲۱۹	سورة التكاثر
۲۲۱	سورة العصر
۲۲۳	سورة الهمزة
۲۲۴	سورة القیل
۲۲۶	سورة قریش
۲۲۸	سورة الماعون
۲۲۹	سورة الكوثر
۲۳۱	سورة الكافرون
۲۳۲	سورة النصر
۲۳۴	سورة نبت
۲۳۶	سورة الاخلاص
۲۳۸	سورة الفلق
۲۳۹	سورة الناس

مقدمه

در فرهنگ اسلام و تشیع، «قرآن» را همواره با صفت کریم به صورت قرآن کریم (اهل سنت) یا با صفت مجید، به صورت قرآن مجید (اهل تشیع) می‌نامند و این دو صفت منشأ قرآنی دارد. از قرآن مجید دو گونه تعریف می‌توان بدست داد. نخست تعریف ساده و عرفی آن که قرآن را کتاب مقدس و آسمانی اسلام و وحی الهی بر حضرت محمد صلی الله علیه و آله می‌داند. دوم تعریف علمی که قرآن را وحی‌نامه اعجاز‌آمیز الهی می‌داند که به زبان عربی، به عین الفاظ توسط فرشته امین وحی جبرئیل، از جانب خداوند و از لوح محفوظ، بر قلب و زبان پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله هم اجمالاً یکباره و هم تفصیلاً در مدت بیست و سه سال نازل شده و حضرت صلی الله علیه و آله آن را بر گروهی از اصحاب خود خوانده و کاتبان وحی (از میان اصحاب) آن را بانظارت مستقیم و مستمر حضرت صلی الله علیه و آله نوشته‌اند و حافظان بسیار، هم از میان اصحاب، آن را حفظ و به تواتر نقل کرده‌اند و در عصر پیامبر صلی الله علیه و آله هم

مکتوب بوده ولی مدون نبوده است، و در عصر عثمان با نظارت او طی چند سال، منتهی به حدود سال ۲۸ هجری، مدون بین الدفتین، از سوره فاتحه تاناس، در ۱۱۴ سوره، می‌گردد. و متن آن مقدس و متواتر و قطعی الصدور است و تلاوت آن مستحب مؤکد است. ایمان به قرآن مجید به توصیفی که گفته شد و نیز معجزه الهی و سند نبوت دانستن آن و محفوظ بودنش از خطا و هرگونه افزود و کاست (تحریف)، از ضروریان اسلام و مذهب تشیع است. قرآن به زبان عربی بسیار شیوایی که مایه اعجاب فصحای عرب (وبعداً اقوام دیگر) گردیده و در تاریخ زبان عربی، سابقه و همانندی نداشته، در طی مدت بیست و سه سال، یعنی سراسر زمانی که حضرت رسول ﷺ به وظیفه رسالت و ابلاغ پیام الهی و دعوت به اسلام اشتغال داشته‌اند، به صورت بخش بخش (منجماً یا نجومیاً) بر حضرت رسول ﷺ وحی شده است و چنانکه اشاره شد حافظان حفظش کرده و کاتبان با نوشت ابزارهای بسیار ابتدایی، با خطی که هنوز نقطه و نشان و علائم اعراب نداشته است و کوفی نام داشته است در چندین نسخه باز نویس کرده‌اند.

بدون تردید قرآن بزرگترین و آخرین کتاب آسمانی است که بر پیامبر اکرم ﷺ نازل شده است و بدون تردید وقتی ما می‌توانیم از

قرآن که بزرگترین و عمیق‌ترین کتاب انسان‌سازی است بهره‌مند شویم، که آنرا بشناسیم.

وبهترین راه شناخت، آن است که موضوعات آن را جدا جدا مورد بررسی قرار دهیم و با تجزیه و تحلیل عمیق به اهداف مقدس آن دست یابیم. هدف اصلی قرآن، هدایت بشر بسوی تکامل است. هدایتی که در پرتوی آن، رحمت همه‌جانبه مادی و معنوی برای انسانهای باایمان و خداپرست بدست می‌آید و چنانکه در سوره مبارک یونس آیه ۵۷ آمده است: «ای مردم! اندرزی از طرف پروردگارتان برای شما آمده است و درمانی برای آنچه در سینه‌هاست (شفای دل‌های شما) و هدایت و رحمتی است برای انسانهای با ایمان»

آری! قرآن سرمنشأ و سرچشمه اغلب علوم و معارف اسلامی است قرآن کریم غیر از آنکه یک وحی نامه الهی است کهن‌ترین مستند تاریخ اسلامی نیز بشمار می‌آید و در شناساندن خیلی از موضوعات، از صدر اسلام تاکنون قدیمی‌ترین و کاملترین و مقرب‌ترین منبع برای کلیه فوق مسلمین و دیگر ادیان بشمار می‌آید.

مؤسسه فرهنگی انتشارات خاتم بنا بر رسالت خود جهت آشنانمودن دوستداران معارف اسلام بالاخص عاشقان قرآن کریم، با

همکاری استادید و قرآن شناسان، اقدام به تدوین این کتب ارزشمند نمود که انشاء الله مورد قبول حق تعالی و حضرت بقیه الله الاعظم حجة ابن الحسن العسکری و امام زمان (عج) قرار گیرد.

(امیدوارم دوستداران قرآن و اهل البیت در این راه ما را یاری دهند. چنانچه اشکال و یا نقصی مشاهده نمودند حتماً با این مؤسسه ارسال تا در چاپ بعدی از آن استفاده شود).

ترجمه‌های فارسی قرآن کریم

توسط دانشمندان ایرانی

- ۱ - مکارم شیرازی
- ۲ - استاد جلال الدین فارسی
- ۳ - ابولقاسم امانی
- ۴ - سید حلال الدین مجتبی
- ۵ - محمد باقر بهبودی
- ۶ - کاظم پورجوادی
- ۷ - مهدی الهی قمشه‌ای
- ۸ - محمد کاظم معزی
- ۹ - عبدالحسین آیتی

- ۱۰ - ابوالقاسم پایندی
- ۱۱ - حکمت آل آقا
- ۱۲ - دکتر - مصطفوی
- ۱۳ - زین العابدین رهنما
- ۱۴ - عبدالمجید آیتی
- ۱۵ - علی اصغر حلبی
- ۱۶ - بهاء الدین خرمشاهی
- ۱۷ - محمد حسین روحانی
- ۱۸ - محمد مهدی فولادوند
- ۱۹ - محمد خواجهوی
- ۲۰ - مسعود انصاری خوشابر
- ۲۱ - ترجمه ترکی آذری توسط احمد کاویانپور
- ۲۲ - ترجمه فارسی توسط احمد کاویانپور
- ۲۳ - علی موسوی کرودی
- ۲۴ - مسعود انصاری
- ۲۵ - عبدالمجید معادیخواز
- ۲۶ - آیت الله مشکئی
- ۲۷ - غلامرضا نوری

۲۸ - بهبودی

۲۹ - ابوالقاسم امامی

ترجمه‌های قرآن کریم توسط مترجمین خارجی

قرآن کریم تاکنون به بیش از صد (۱۰۰) زبان زنده دنیا ترجمه شده است، که بعضی از زبانها ۱۰ مترجم دارد. جهت اطلاعات به ترجمه قرآن به ۹۴ زبان در جهان که توسط مؤسسه به چاپ رسیده است مراجعه شود.

زبانهای که گفته اند از آنها لغاتی

وارد قرآن شده است

- ۱ - حبشی ۲ - عبری ۳ - فارسی ۴ - نبطی ۵ - قطبی
- ۶ - سریانی ۷ - یونانی ۸ - هندی ۹ - رومی ۱۰ - ترکی ۱۱ - بربر

چاپ قرآن بوسیله غیر مسلمانان

بعد از اختراع صنعت چاپ برای نخستین بار در شهر (بندقیه) در سال ۱۳۵۳ هجری قمری به چاپ رسید، ولی مقامات کلیسا فرمان صادر کردند، دایر بر اینکه همه نسخه‌های قرآن به محض از چاپ در

آمدن معدوم گردند.

سپس هنکلمان (Hinkelman) در شهر هانبورگ در سال ۱۶۹۴ نسبت به چاپ قرآن اقدام کرد، پس از وی ماراکی (Martacci) در شهر پادو در سال ۱۶۹۸ بار دیگر قرآن را به چاپ رسانید.

چاپ قرآن بوسیله مسلمانان

نخستین چاپ قرآن توسط مسلمانان در سال ۱۸۷۸ در شهر پترزبورگ روسیه به همت مولای عثمان صورت گرفت، و در همان زمان نسخه دیگری از قرآن در شهر قازان به چاپ رسید. بعد نوبت به ایرانیان می‌رسد و قرآن دو مرتبه در ایران چاپ سنگی می‌شود، یکی در تهران در سال ۱۲۴۸ قمری و دیگری در تبریز در سال ۱۲۵۳.

تاریخ بعثت پیامبر

در تاریخ بعثت رسول خدا ﷺ نوشته‌اند که آن حضرت روز دوشنبه هفدهم رمضان یا بیست و هفتم رجب (دوازده سال پیش از هجرت به مدینه) مطابق ششم اگوست یا اول فوریه ۶۱۰ میلادی - به هنگامی که چهل سال و ششماه و هشت روز سال قمری، و یاسی و نه سال و سه ماه و هشت روز شمسی از عمر شریفش می‌گذشت به مقام